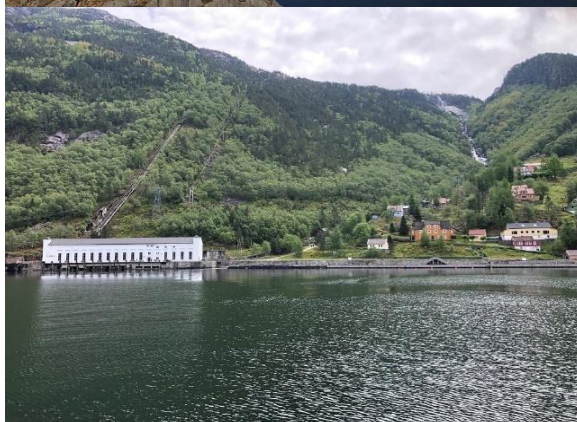

Oppsummering fra workshop 27. april 2022

Regionalplanprosess for Preikestolen og Lysefjordområdet

Notatet er utarbeidet av Rogaland fylkeskommune, august 2022

1 Innhold

1. Innledning.....	3
1.1 Om notatet og bruken av notatet	3
1.2 Spørsmålene i gruppearbeidene	4
2. Oppsummering.....	5
3. Gruppearbeid 1 (samfunnsendringer).....	8
3.1 Spørsmål 1.....	8
3.2 Spørsmål 2.....	11
4. Gruppearbeid 2 (Lysefjordområdet)	12
4.1 Spørsmål 1	12
4.2 Spørsmål 2	15
4.3 Spørsmål 3	18
5. Gruppearbeid 3 (Regionale ringvirkninger).....	20
5.1 Spørsmål 1.....	20
6. Sammenstilling av gule lapper fra gruppearbeidene	23

1. Innledning

Rogaland fylkeskommune skal revidere gjeldende fylkesdelplan for Preikestolen fra 1993. Hovedmålet med gjeldende fylkesdelplan for Preikestolområdet er å verne natur og landskap i Preikestolområdet, og samtidig legge til rette for reiseliv og næring i tilknytning til dette. I den nye regionalplanen skal Lysefjorden innlemmes i planområdet.

I forbindelse med oppstart av regional planprosess for Preikestolen og Lysefjorden arrangerte Rogaland fylkeskommune 27. april 2022 informasjonsmøte og workshop.

Hensikten med informasjonsmøtet var å informere om oppstart, gi informasjon om framdriftsplan, organisering og hvordan planprosessen tenkes gjennomført.

Hensikten med workshopen var å få tidlige innspill til hva som er viktige temaer å ivareta i planprosessen og i regionalplanen. Innspillene fra workshopen vil være en del av kunnskapsgrunnlaget i arbeidet med regionalplan for Preikestolen og Lysefjordområdet.

Det var 38 deltakere på informasjonsmøtet og workshopen.

1.1 Om notatet og bruken av notatet

Notatet oppsummerer svarene fra gruppearbeidene, vist for den enkelte gruppe. Svarene fra gruppearbeidene er gjengitt under det enkelte spørsmål, og svarene er ikke redigerte. Dette er innspillene slik vi har fått de, nedskrevet fra gruppevert. Derfor kan noen av punktene kanskje være vanskelig å forstå, eller noen setninger fremstå noe ufullstendig for de som ikke har deltatt i det enkelte gruppearbeid. De fleste av innspillene er imidlertid tydelig og lette å forstå.

Hensikten med workshopen er ikke å få frem hvem som har sagt hva, men å få mange innspill fra mange ulike interessenter om hva som er viktig å ivareta i planprosessen og i selve regionalplanen. Innspillene vil være nyttige indikasjoner på hva som er viktige temaer i kommende planprosess, og flere av de vil bli ivaretatt i utkast til planprogram som sommeren 2022 er under utarbeidelse. Workshopen og notatet er en viktig del av medvirkningsprosessene knyttet til arbeidet med regionalplan for Preikestolen og Lysefjordområdet.

I sammendraget har vi forsøkt å oppsummere hva vi tolker av svarene i gruppearbeidene er de viktigste temaene å ivareta i planprosessen og i regionalplanen.

1.2 Spørsmålene i gruppearbeidene

Deltakerne ble delt inn i 6 grupper, som svarte på de nedenstående spørsmålene. Svarene fra gruppearbeidene er vist i kapitlene 3, 4 og 5.

Spørsmålene som ble benyttet i gruppearbeidene

1. Samfunnsendringer

1.1 Hva er de største samfunnsmessige endringene som har skjedd på de 30 årene som har gått siden fylkesdelplanen for Preikestolområdet ble vedtatt i 1992?

1.2 Hvilke av disse endringene er relevante for arbeidet med en ny regionalplan for området?

2. Lysefjordområdet

2.1 Hvilke styrker og svakheter har Lysefjordområdet, særlig med tanke på å gjøre Preikestolen og Lysefjordområdet attraktivt for turister og befolkningen i årene som kommer?

2.2 Hvilke muligheter og utfordringer har Lysefjordområdet, særlig med tanke på å gjøre Preikestolen og Lysefjordområdet attraktivt for turister og befolkningen i årene som kommer?

2.3 Hvordan fungerer området i 2030 hvis samme trenden med økning i besøkende fortsetter?

3. Regionale ringvirkninger

1. Hvordan kan utviklingen i Lysefjordområdet på best mulig måte gi ringvirkninger hele regionen og fylket?

2. Oppsummering

Denne oppsummeringen er et forsøk på oppsummering av innspillene mottatt i workshopen 27. april 2022. Oppsummeringen er ikke en fullstendig gjengivelse av mottatte innspill, men er ment å gi en oversikt over innspillene med fokus på hva som er viktig å vurdere i kommende planprosess.

Workshopen viser at det er stort engasjement og mange interessenter knyttet til Lysefjordområdet.

1. Svar på spørsmål om samfunnsendringer

Spørsmål: Hva er de største samfunnsendringene som har skjedd på de 30 årene som har gått siden fylkesdelplan for Preikestolområdet ble vedtatt i 1992?

Tre store samfunnsendringer ble spesielt trukket fram: i) hvem turisten er i dag sammenlignet med noen år tilbake; ii) informasjonsteknologi; iii) bærekraft.

Når det gjelder karakteristika ved turisten vises blant annet til nye friluftstrender, der det er blitt mer interesse for ekstremспорт. Det er større diversitet i hva folk oppsøker. Det er også blitt en verdi i å markedsføre seg selv i sosiale medier ved besøk på ulike destinasjoner.

Informasjonsteknologi sikrer at man kan markedsføre en destinasjon til store målgrupper i hele verden. Informasjonen blir lett tilgjengelig, og utgjør et stort potensial for å fra fram kvalitetene ved en destinasjon.

Verden er inne i en klimakrise. Dette gjør at reise og turisme har blitt mer utfordrende. Flyskam er et utslag av dette. Det er behov for flere grønne reisealternativ. Flere ønsker også antakelig grønnere destinasjoner. Det er oppmerksomhet mot miljømessig bærekraft når det gjelder natur og klima.

Andre samfunnsmessige endringer som ble trukket fram er at finansieringsmulighetene har endret seg, større bevissthet om verdiene og sårbarheten i omgivelsene, som for eksempel natur og kultur. I tillegg nevnes også økte krav til helse-, miljø- og sikkerhet (HMS).

Hvilke av disse endringene er relevante for arbeidet med en ny regional plan for området?

Aktiv bruk av internett ses på som relevant. Dette gjelder både hvordan kundene betjenes, og i omdømmebyggingen. For turistene kan turen starte allerede på planleggingsstadiet før de kommer til regionen. Internett er ofte kilden til informasjon, samt at man bestiller billetter, overnatting m.m over nettet.

Endringer som også er relevante for det videre arbeidet med regionalplanen er å finne måter å håndtere den økende turiststrømmen til Preikestolen og

Lysefjordområdet på. Spørsmålet er hvilke grep som skal tas for å skåne de mest sårbare områdene.

Finansieringsmuligheter og tilrettelegging for næringsutvikling er viktig å vurdere i arbeidet med regionalplanen.

Hvordan fungerer området i 2030 hvis samme trenden med stor økning i turister fortsetter?

Noen kommentarer nevnes ofte, blant annet at det kreves en annen forvaltning enn i dag hvis vi skal ta imot mange flere turister. For å komme dagens trend i møte fram mot 2030 vil et velfungerende område i framtiden kreve at turistene spres over større arealer for å unngå kødannelse. Turistmengden må styres for ikke å ødelegge de mest brukte stedene. Kvalitetene må vernes.

Videre peker deltakerne på at dersom det ikke tilrettelegges for VA og toalett, vil området forsøples. Et annet poeng for at området skal fungere noen år framover er at man bør koble flere attraksjoner rundt Lysefjorden.

2. Svar på spørsmål om Lysefjordområdet

Spørsmål: Hva er styrker, svakheter, muligheter og utfordringer

Tabellene 1 og 2 gir noen eksempler på hva deltakerne mener er styrker, svakheter, muligheter og utfordringer i Lysefjordområdet.

Tabell 1. Styrker og svakheter

Styrker	Svakheter
Godt organisert	VA, teknisk infrastruktur
Naturkvaliteter, unikt	Behov for tilrettelegging
Flere adkomster	Slitasje
Satt på kartet	Lav hotellkapasitet
Levende grender	Fragmentert infrastruktur

Tabell 2. Muligheter og utfordringer

Muligheter	Utfordringer
Bærekraft	Flere pandemier
Informasjonsteknologi	Masseturisme
Forventinger til HMS og tilrettelegging	Gentrifisering
Økt velstand blant folk	Balanse turisme – friluftsliv, tilgjengelighet, miljø, vern, klima, natur
Endrede reisemønstre, og mengde turister har økt	Harde værforhold
Demografisk utvikling-flere eldre, mer mobile, mer fritid	

3. Svar på spørsmål om regionale ringvirkninger

Hvordan kan utviklingen i Lysefjordområdet gi ringvirkninger til hele regionen og fylket?

Et tema som blir trukket fram er økt samarbeid og koordinering. Ny plan må sikre god organisering. Deltakerne nevner også at ringvirkninger til en større region krever at man ser sammenhenger i et større perspektiv. Vi må ha en fellesskapstenking. Et mer samlet tilbud kan gi ringvirkninger, for eksempel pakkeløsninger. For å få ringvirkninger til en større region enn Lysefjordområdet kan det også lages en felles markedsføringsstrategi. Det kreves samordnet informasjon for hele området.

Å utvikle andre aktiviteter enn de som tilbys i dag kan bidra til å utvikle et større område. Dette kan føre til at folk oppholder seg lenger i regionen og øke inntjeningen til flere aktører. Helårsturisme kan være et tiltak. Et annet kan være å koble tilbud som inneholder for eksempel museer, hotell eller hytter. Et konsept kan være å legge til rette for workcation, slik at man kan kombinere jobb og å være på reise. Tilgang til internett er da en forutsetning.

Å legge til rette for overnattingsmuligheter kan få folk til å bli lenger i Lysefjordområdet, og dermed bidra til ringvirkninger i regionen.

3. Gruppearbeid 1 (samfunnsendringer)

3.1 Spørsmål 1.

Hva er de største samfunnsmessige endringene som har skjedd på de 30 årene som har gått siden fylkesdelplan for Preikestolområdet ble vedtatt i 1992?

Svar fra gruppe 1

- Cruisetraffikk fantes ikke i 1992. Bussreiser med danskebåten
- Internett fantes ikke (kom i 1993)
- Bærekraftsbegrepet
- Ryfast og Rennfast (november 1992). Lysefjordbruene åpnet 1997
- Mobiltelefoner/smarttelefoner
- Større forventninger til HMS og tilrettelegging.
- Store cruiseskip med egne guider
- Større beredskap
- Finansieringsmulighetene for tiltak har endret seg (banker og forsikringsselskaper)
- Friluftsrådet blitt større og fått ansvar for flere områder
- Kraftmarkedet har endret seg
- Turistmassen har endret seg (flere asiater).
- Økt helikopterbruk blant velstående turister
- Nye kraftlinjer
- Lysefjorden utvikling

Svar fra gruppe 2

- Naturmangfold og bærekraft enda viktigere nå.
- Reisemønstre og mengden turister har økt voldsomt.
- Tilrettelegging for næringsutvikling.
- Større regionalt samarbeid nå.
- Flere planhensyn som må tas i området nå. Preikestolområdet er blitt «større». Sosiale medier gir både fordeler og ulemper, gratis markedsføring, men mister kontroll på hva som markedsføres.
- «Alt» har økt, bortsett fra inngrepsfrie områder.
- Bedre råd. Mer hyttebygging. Mer utnyttelse av naturressurser.
- Helikoptertransport (turistflyging) påvirker negativt over et veldig stort område. Økonomisk utvikling har konsekvenser både på godt og vondt.
- Vanskelig å balansere at vi er flere folk som har bedre råd.
- Demografisk utvikling, vi blir eldre og mer mobile/fleksible og med mer fritid. Avstander blir mindre.

Svar fra gruppe 3

- Informasjonsteknologi sikrer mer informasjon at man med god markedsføring kan nå enorme målgrupper overalt i verden. Folk finner informasjon uansett, hvor de er.
- Nye friluftstrender: det er mange nye aktivitetsformer og større utvalg – bl.a. er det mer interesse for ekstremспорт og adrenalin. Det er ikke bare idyll og lefser, folk vil ha.
- Det er generelt større diversitet i hva folk oppsøker. Natur, ekstremспорт, kultur, natur, idyll etc. Alle vil ha sin versjon av området.
- Klimakrise – reise og turisme har blitt mer utfordrende. Det er en utfordring, hvordan man kan håndtere ting bærekraftig
- Flyskam er et utslag av dette. Behov for flere grønne reisealternativ? Flere ønsker antakelig grønnere destinasjoner – både reisen og stedet.
- Generelt har det kommet flere tilgjengelige transportformer
- Besøkende har langt høyere krav til opplevelsene, tilretteleggingen og standarden.
- Vi har en større bevissthet om verdiene og sårbarheten i omgivelsene – natur, kultur etc.
- Flere folk – og presset er større – stiller andre krav. Dette gjelder både lokal bruk og tilreisende turister
- So Me-turisme – alle skal ut og ta bilder av ikonene
- Globalisert besøksgruppe – økt mobilitet gjør at folk kommer fra overalt
- Opplevelsesturisme er sentralt
- Landbruket er i tilbakegang – dette får konsekvenser for kulturlandskapet – også dette området
- Velstandsøkning bidrar til mer reising både i Norge og i mange utland

Svar fra gruppe 4

- Tilgang til informasjon/digitalisering (lese om områder, bestille reiser mm,) som ingen har kontroll på
- Teknologi generelt;
- Logistikk; - enkelt å fly
- Verden har vokst
- Mange flere mennesker, internasjonalisering – mer turisme
- Miljømessig bærekraft, natur og klima
- Gårdbruk som legges ned –
- Bedre økonomi, både nasjonalt og internasjonalt -> flere folk, mer beredskap
- Biologisk mangfold, mer fokus på det.
- Flere går lenger inn i området
- Forsøpling
- Cruise
- Bærekraftig turisme
- Folk er blitt helsebevisste, flere tar i bruk naturen
- Pandemi/smittevernfokus/beredskap

- Havbruk er nytt siden 1992
- Kommersialisering, helikoptertransport

Svar fra gruppe 5

- Teknologi, sosiale medier, globalisering, mer kamp om oppmerksomhet, omdømmerisiko hvis noe oppfattes/presenteres som feil
- Klimafokus, elektrifisering
- Flere som utøver friluftsliv, men endring fra det enkle friluftslivet
- Sterk vekst i personlig økonomi, høyere betalingsvillighet, selvrealisering, basehopping, større forventninger til kvalitet
- Pandemi, smittevernfokus, Norge kan framstå som trygt reisemål,
- Ryfast, Lysefjordbrua, kommunesammenslåing
- Endring i landbruksdrift, sentralisering, fraflytting, Flørli kraftverk ut av drift
- Lysefjorden utvikling etablert

Svar fra gruppe 6

- Kostnad for reising har sunket – flere reisende
- Mer lokal bruk av naturen, nærfriluftsliv – interesse for friluftsliv
- Flere bor tett, som gir et behov for natur
- Økt klimafokus – mer kunnskap og fokus
- Økt velferd i verden
- Teknologit utvikling – smart teknologi
- Redusert gårdsdrift
- Globalisering
- Større fokus på opplevelser enn materielle goder – Opplevelsen skal være unik, adrenalinfyllt
- Kortreist er populært, trend
- Økt strandsonevern
- Annen kommunestruktur og Ryfast – infrastruktur
- Elektrifisering - sykler
- Informasjonskanalene har endret seg, finner på internett, forventer å finne alt vi trenger
- Verdien av personlig markedsføring har økt de siste 10 årene.
- Fokus på krig, matvaresikkerhet
- Økt nasjonalisme, populisme, fake news
- I tidligere plan sto det at turopplevelsen skulle være erobring, det er litt fremmed for oss nå.

3.2 Spørsmål 2.

Hvilke av disse endringene er relevante for arbeidet med en ny regional plan for området?

Svar fra gruppe 1

- Finansieringsmulighetene

Svar fra gruppe 2

- Hensynta bærekraft og naturmangfold
- Tilrettelegging for næringsutvikling på en bærekraftig måte
- «Utviklingsplan» viktigere enn en «restriktiv plan» (mulighetsrom)

Svar fra gruppe 3

- Håndtering av de store mengder besøkende. Man ser for seg opp mot 500.000 besøkende i løpet av en sesong. Det er en ønsket utvikling, men vi må styre den.
- Hva er de riktige grep – skal man spre turiststrømmene eller kanalisere dem inn mot noen sentrale punkt for å skåne resten av området?
- Hvordan sikre at turiststrømmer ikke ødelegger natur- og kulturmiljøverdier?
- Skal man prioritere noen steder mer enn andre hva angår tilrettelegging? Hvordan skåne de mest sårbare? De sårbare steder blir fort mer eksklusive. Det er forskning på hvordan man kan utnytte slike styringsmekanismer til å styre turiststrømmene.
- Hvis bærekraft skal være styrende, må man finne begrensende tiltak. Man skal ikke forby, men man kan legge mer eller mindre til rette for besøk og aktiviteter. Eks. kan lav grad av biltilgjengelighet og prioritering av båt være et grep – ikke nødvendigvis det rette.

Svar fra gruppe 4

- Bærekraft i en situasjon med høyt volum
- Teknologi – hvordan vi server kunder (digitale tjenester og heller spare menneskelig service til andre ting).
- Kvalitet på informasjon – vanskelig å sikre at det en leser er korrekt. Mengden info er også et problem.
- Fylket eller næringsinteressene bør dele korrekt informasjon
- God informasjon på stedet.
- Folk starter reisen før de kommer til regionen. Bruke nettet.
- Omdømmebygging
- Legge til rette for at folk oppsøker spennende opplevelser/konsepter innenfor en bærekraftskontekst.

Svar fra gruppe 5

- Kapasitet, store besøkstall kan gå ut over kvalitet og omdømme, sosiale media
- Satse på kvalitet heller enn kvantitet
- Tålegrense?
- Bærekraft – balansere utvikling og vern (ta vare på de verdiene som gjør området attraktivt)

Svar fra gruppe 6

- Veldig mye fra spørsmål 1 er relevant.
- Uroligheter i verden påvirker reiselivet. Krig mer enn pandemi akkurat nå.
- Kostnadsnivå har mye å si.
- Må en ha klimavennlig turisme? Kravene blir sterkere.
- Stiene har blitt bedre

4. Gruppearbeid 2 (Lysefjordområdet)

4.1 Spørsmål 1

Hvilke styrker og svakheter har Lysefjordområdet, særlig med tanke på å gjøre Preikestolen og Lysefjordområdet attraktivt for turister og befolkningen i årene som kommer?

Svar fra gruppe 1

Svakhet:

- «offer» for andre kommuners turistsatsning.
- Krevende terreng som kan være farlig å ferdes i
- Ser ikke Lysefjorden i sammenheng med de andre fjordene!
- Ingen tar ansvar for kvalitetsmessig transport
- Kjørbar vei til Songesand
- Raskt værskifte (tåka kommer fort)

Styrke:

- Fantastisk natur
- Stille natur
- Historiske plasser
- Fisk i vannene
- Allerede eksisterende organisering av skjøtsel/bruk av Ryfylke friluftsråd. Dette må videreføres!

Svar fra gruppe 2

- Spektakulært område som tilbyr «hele pakken» for opplevelser. Internasjonalt kjente ikoner (styrke).
- Naturen er styrken. Svakheten er at naturen er sårbar.
- Infrastruktur båtrute er både styrke og svakhet. Bør utnyttes mer. Spesielt eldrift av hurtigbåter.

Svar fra gruppe 3

Styrker:

- Interessant kulturhistorie med svært tydelige kulturmiljøverdier
- Tilgjengelig for mange – både i lokalt og turistperspektiv
- Spektakulære opplevelser
- Mange ulike tilbud
- Området og tilbudet er godt organisert. Gode strukturer.
- Gode muligheter for å komme rundt i landskapet og området
- Kjendis-statusen til området – både i Norge og utlandet

Svakheter:

- Kulturmiljø og kulturlandskap er sårbare for slitasje.
- Opplevelsen reduseres også ved masseturisme
- For tilgjengelig med tanke på slitasje generelt
- Utfordrende i bærekraftperspektiv med tanke på transport
- Mye kan fort bli oppfattet som mainstream
- Få aktører som driver – sårbart – kanskje særlig i helårsperspektiv
- Tilgjengelighet kan være et problem
- Noen steder er veldig tilgjengelige, mens andre er langt mindre tilgjengelige
- Tilgjengelighet er et tveegget sverd
- Generelt rutetilbud er dårlig – ferjer og slikt – få ruter og avganger

Svar fra gruppe 4

Styrker:

- Utvide til Lysefjorden gjør at man får et stort område å fordele mennesker på
- Et mangfold naturmangfold, attraksjoner
- Stisystem rundt hele Lysefjorden, men ikke masseturisme alle steder rundt fjorden

Svakheter:

- Begrenset med overnattingsmuligheter i området
- Dårlig logistikk og infrastruktur

- Komplisert å reise; f.eks fra Stavanger til Flørli.
- Krevende å komme inn i området fra en beredskapssammenheng
- Vanskelig å få folk fra Refsø kai og opp til Preikestolen.

Svar fra gruppe 5

Styrker:

- Ikonet Preikestolen, naturkvaliteter, spektakulært landskap/natur kombinert med kultur
- Nærhet til flyplass, Stavanger (cruisebåter) og andre tettsteder, attraksjoner i omkringliggende områder (Sirdal etc)
- Lokal vilje til utvikling

Svakheter:

- Kan være arealkonflikter utbygging/vern
- Vann og avløp, infrastruktur, parkering (gratis/betaling), kollektivtransport (båt/buss), kommunikasjon
- Kulturminner/kulturmiljø forfaller, jordbruket/sauehold forsvinner (vanskelig å opprettholde kulturlandskapet)

Svar fra gruppe 6

Styrker:

- Unike naturområder store areal, mye natur, god plass, Kjente områder nasjonalt og globalt, satt på kartet
Flere veier inn i området
Kraftindustrien gir arbeidsplasser og infrastruktur
- Stiftelsen preikestolen og lysefjorden utvikling, interesser som tas vare på av hele rogaland
Nært flyplass og storby- og Europa, andre tilbud i nærheten
- Område som er vanskelig tilgjengelig, styrke for å kunne styre trafikken
- Instagramvennlig
- Folk overnatter lenger 3 gjestedøgn mot 1,5 døgn i byen

Svakheter:

- Vanskelig tilgjengelig (spesielt for noen grupper som ikke kan/vil gå)
- Logistikk, innfallsportene av lav standard, blindveger
- Gamle gårder tas ikke vare på
- Kommunal taudraging
- Vann og avløp
- Flom og skred
- Lav hotellkapasitet
- Trafikkaos, slitasje,
- Interessekonflikt mellom turister og lokalbefolkning

4.2 Spørsmål 2

Hvilke muligheter og utfordringer har Lysefjordområdet, særlig med tanke på å gjøre Preikestolen og Lysefjordområdet attraktivt for turister og befolkningen i årene som kommer?

Svar fra gruppe 1

Mulighet:

- Økt overnatting på turisthytter
- Årsskifteturer
- Temabasert reiseliv
- Kraftturisme
- Frilagersatsning
- Klippedykking (tilrettelegging for dykkere)
- Klatring
- Basehopping
- Den boreale løvskogen
- Kraftområde
- Levende fjord med myke fotavtrykk og gode vilkår for næringslivet
- Restaurerer kaianløpsstedene 11 stk.
- Fra fjord til fjell – enkelt friluftsliv – fra kayak til fjell.
- Industrihistorie
- Dagscruise/rutebåt i Lysefjorden og Ryfylkebassenget med veteranbåt (eller ny elektrisk båt) i turistsesongen. Hop on / hop off båt for turister og lokalbefolkning.

Utfordring:

- Bruk av området til selvmord
- Bærekraft (skal cruiseskipene slippes inn?)
- Gjengroing
- Administrative grenser

Svar fra gruppe 2

- Ta vare på kulturlandskap og kulturmiljøene.
- Helikopterdrift ikke forenelig med bærekraft og attraktivitet for området som helhet.
- Medvirkende turister (involvere/økoturisme) i gårdsdrift og skjøtting av naturlandskapet. Antall besøkende er allerede et problem (naturmangfoldet lir).
- Beitende dyr er en attraksjon i seg selv og holder kulturlandskapet i hevd.
- Bebyggelse bør være så tilbaketrukket fra fjorden som mulig (ikke være blikkfanget).

- Bevare landskapet som det er.
- Stort potensiale for å utvikle flere tilrettelagte turer i området.
- En må tenke organisering enda større.
- En må se til internasjonale attraksjoner hvordan turiststrømmen forvaltes.
- Turistene må bli en del av apparatet som tar vare på landskap og natur.
- Turistene betaler for tilskudd til stimulering av privateide tiltak som skjøtter områder.
- Utfordring – vann og avløp allerede underdimensjonert. Mange millioner kroner til oppgradering av VA-struktur MÅ på plass før en kan videreutvikle området.
- Hele planen må ses på som et regionalt anliggende.
- En må regulere trafikken inn i området.
- Kassaapparatene i Lysefjordområdet er for små i forhold til butikken.
- Hvor kommer inntektene til området fra og hvem sitter igjen med pengene?

Svar fra gruppe 3

Muligheter

- De som er best i klassen vinner i forhold til bærekraft. Dette er et stort trumfkort for profilering. Viktig å bygge opp under det.
- Man har anledning nå til å ta grep og prioriteringer. Utvikle reiselivet i ønsket retning. Velge retning og profil. Bør satse på moderate mengder turister. Gjøre det mer eksklusivt enn i forhold til f.eks. Flåm.
- Kanalisere og dele opp turismen. Noen skal til Preikestolen, andre med andre ønsker kan kanaliseres andre steder hen. Skape ulike destinasjoner med ulike profiler.

Utfordringer

- Balanse mellom turisme, tilgjengelighet, miljø, klima og natur. Beholde opplevelsesverdien midt oppe i det hele.
- Gentrifisering: når ting tilrettelegges og kjemmes, så blir det kjedelig mainstream
- Bærekraft
- Klar prioritering av hvor og hvordan man vil ha turismen.
- Risiko for masseturisme
- Økonomi til utbygging av mindre destinasjoner
- Divergerende syn på hva de ulike aktører vil – ulike kommuner og næringsgrupper vil ulike ting. Man må få en felles retning.

Det blir stilt spørsmål ved: «Hvorfor vil vi egentlig ha mye turisme?» Vi må ha noen felles mål for, hvilke gevinster som skal hentes ut. Lokal verdiskaping f.eks. i form av flere arbeidsplasser lokalt. Men har vi arbeidskraften, eller må vi hente inn utenlandsk arbeidskraft. Dette gir ekstrem avfolkning på vinterstid. Vi må også ta slike

utfordringer i betraktning. Etter pandemien har ikke så mange ønsket seg tilbake heller. Det er dårlige jobber med dårlige arbeidsforhold og dårlig betaling. Og hva skal man egentlig skalere opp til? Vil pandemier, klimakriser og krigstilstander redusere reiselysten og langt færre turister i store, tomme turistanlegg? Og skal man satse internasjonalt eller nasjonalt? Nå er det jo tiden for Norgesferie, men hvordan blir det i fremtiden? Det er et totalbilde, man må ta hensyn til. I positiv og negativ forstand.

Svar fra gruppe 4

Muligheter:

- Om vi ønsker det kan traseen lysefjorden rundt bli en attraksjon på samme nivå som Chamonix rundt.
- Må tørre å sats
- krever tilrettelegging
- Opplevelsessenter i Lysebotn
- Få opp båtruter på kryss og tvers av fjorden
- Elbuss opp fra Jørpeland.
- De som kommer til Preikestolen bør bli lenger, må aktiviseres.
- Lage rundtur til Preikestolen

Utfordringer:

- Mange mennesker som skal ledes, f.eks beredskap/slitasje
- Forene vekst med miljømessig bærekraft; f.eks lage innfrastruktur og logistikk ifm., håndtere søppel/forurensning
- beredskap
- Logistikk;
  - Toalettkapasitet er strengt
  - Overnattingskapasitet

Svar fra gruppe 5

- Fokuserer på flere attraksjoner, og koble flere av attraksjonene
- Preikestolen en styrke, men også en svakhet ved at den har tatt all oppmerksomhet
- Balansere vern og utvikling av reiseliv
- Flere attraksjoner også i Gjesdal som kan kobles, og Gjesdal en av innfallsporene.

Svar fra gruppe 6

Muligheter:

- Mer lokal næring knytt til destinasjonene, mer overnattingsmuligheter

- Mulighet for mer samarbeid på tvers av destinasjoner for å lage pakkeløsninger
- Komplementære aktiviteter, ting mellom kjerag og prekestolen
- Digitalisering, og ny teknologi f.eks at droner/robothund kan fly sekkene til folk
- Flytting av stier, nærmere fjorden – Lysefjorden rundt – rute (Lysefjorden utvikling sine ideer?) Trasse for sykkel
- Friluftsliv er TRENDY
- Videreutvikle eksisterende destinasjoner, legge til flere destinasjoner
- (Viktig å vite hvem målgruppa er)
- Gondol et annet sted?
- VI kan minst måle oss med Geirainger (stølsbesøk osv)
- Flerdagsturisme

Utfordringer:

- Slitasje
- Forringet opplevelse hvis man må gå i kø
- Sesongpreg (også stort press tidlig på dagen) ønske om å spre besøk mer utover
- For mange om sommer, for få om vinter
- Lokale lei av turister (ikke egentlig et problem per dags dato)
- Bevare naturen
- Kulturminnene forfaller, mangler helhetlig syn på hele området som ett kulturminne
- Ikke bygge ned det som vi prøver å selge
- Finne målgruppa
- Tilrettelegging, infrastrukturen henger ikke med på økning

4.3 Spørsmål 3

Hvordan fungerer området i 2030 med opp mot (hvis samme trend som de siste årene fortsetter) besøkende dersom trenden vi har sett de siste årene fortsetter?

Svar fra gruppe 1

Ikke svart på dette spørsmålet i gruppe referatet.

Svar fra gruppe 2

- Alt for mye folk (allerede), ødelagt for mange turister.
- Kvalitet foran kvantitet (verdiskapning).
- Gjester som kommer til oss må bli tatt godt i mot.
- Slitasje og bekymring for verdiskapning.
- Området betyr MYE for regionen og landet.
- Flørli har stort potensial.

- Vi må kunne spre turistene over større område.
- Forholdet til grunneiere er veldig viktig (samhandling!). Stimulere til lokal verdiskapning.

Svar fra gruppe 3

Vi har i god planånd lagt en KU:

0-alternativet: ingen tiltak: Området blir utålelig og overrent. Sentrale natur- og kulturmiljøer blir slitt opp. Det bli køer, trengsel og forsøpling. Folk driter i skogbunnen fordi det ikke er VA og toalett. Enkelte steder, som ikke er så kjente, vil bli liggende som uutnyttet ressurs. De store steder vil bli ødelagt og utbrukt.

Alternativ 1: vern av kvaliteter og styring av turistmengde og strømmer: Dette kan gi et godt resultat. Lykkes man med en god forvaltning, balanse og kanalisering, kan dette bli en spydspiss og et eksempel til etterfølgelse for tilrettelegging på nasjonalt nivå. Men det stiller store krav til ny regionalplan.

Konklusjon: Det kreves en helt annen forvaltning enn i dag, hvis vi skal kunne ta imot så mange folk.

Svar fra gruppe 4

- Vil fungere dårlig dersom det ikke gjøres grep:
- Tilgang på preikestolplatået må styres, styringssystem («kølappsystem?»)
- Lage flere baser langs lysefjorden; fordele litt utover
- Tenke flere stier opp til preikestolen
- Guiding «off the beaten track»

Svar fra gruppe 5

- Kobling av flere attraksjoner, rundtur rundt fjorden.

Svar fra gruppe 6

- Press på overnatting, man må ha overnatting lenger vekk
- Hvis alle skal parkere inn i området, vil det ikke fungere
- Kapasiteten på platået er allerede sprengt på maksdager, trafikken må spres.
- Men det er utfordringer hvis folk må vente i Jørpeland, eller gå på Preikestolen om natta.

- Må utvikle flere destinasjoner for å spre, men samtidig kan det gi utfordringer for naturen
- Ulike former for betaling (USA-betaler for alt, Italia-betale for å gå på sti)

5. Gruppearbeid 3 (Regionale ringvirkninger)

5.1 Spørsmål 1.

Hvordan kan utviklingen i Lysefjordområdet på best mulig måte gi ringvirkninger til hele regionen og fylket? Dvs. hvordan kan regionen og Rogaland fylke ha nytte av og tjene på reiselivet i Lysefjordområdet?

Svar fra gruppe 1

- Utfordringen er omvendt. Alle utgiftene her – inntektene legges igjen et annet sted.
- Dykking
- Undervannsdroner
- Fjord til fjell
- Vi tenker vandringsturisme – andre regioner tenker «fly inn – fly ut».
- Hvordan betjene regionen den dagen turistene ikke kan komme?
- *Planen må ikke bare omhandle reiseliv*
- *Sikre organisering etter at planen er vedtatt. God organisering, slik at en slipper å gå til hver kommune*

Svar fra gruppe 2

- Til mer en utvikler i området, til lengre blir turistene værende og til mer penger legger en igjen.
- God informasjon samordna for hele området.
- Finnes det er internasjonalt samarbeid en kan være en del av (markedsføring/opplevelser)?
- Forvaltningen er større «enn oss selv». Det må være en «nasjonal hånd» med på rattet.
- Klare å se sammenhengene i et større perspektiv.
- Utvikling til beste for fellesskapet, og ikke bare for den enkelte aktør.
- Økoturisme, turistene bidrar positivt til utviklingen til området.
- Interaksjon mellom lokalbefolkningen og nasjonale/internasjonale turister (møtene mellom folk).
- Vi må bevare særegenheten til området. Det som skiller oss ut og gjør oss spesielle.

- Noen områder skal ikke utvikles, kun bevares. Områdene må kartlegges for å finne og avgjøre de ulike verdiene.
- Spesielt bevare gårdsbrukene:
  - Bergsholmen
  - Håheller
  - Kallastein

Svar fra gruppe 3

- Flere besøkende til området vil kunne gi flere besøkende til andre destinasjoner i regionen. Preikestolen og Lysefjorden er en åpenlys «reason to go». Områdene og destinasjonene rundt må kobles på for å sikre «reason to stay». Slik det er nå, er det samlede tilbudet for fragmentert.
- Økt reiseliv gir økte inntekter. Dette er sentralt når oljen begynner å ta slutt. Men kanskje må det en mental omstilling til, hvor vi både aksepterer rollen som turistdistrikt, og ser mulighetene som ligger i dette.
- Økt kvalitet på fasiliteter og tilbud i de nærmeste områder, særlig de man uansett passerer igjennom på veien. Kanskje særlig Jørpeland og Bergevik. Det er ikke tilstrekkelig gode tilbud til at folk blir værende der litt lenger.
- Skånsom tilrettelegging og tilgjengeliggjøring kan gjøre området mer brukbart og tilgjengelig for lokalbefolkningen også. Spesielt med tanke på friluftsliv.

Man kunne kanskje etablere en støtteordning for vedlikehold på kulturminner og kulturmiljøer. Godt vedlikeholdte kulturmiljø er langt mer salgbart. Men man må passe seg for gentrifisering og servicebygg.

Svar fra gruppe 4

- Flere arbeidsplasser gir inntekter til kommune, fylke og stat
- Tilflytting på grunn av arbeidsplasser, sesongdrift er utfordrende for de som skal drive
- Skape andre aktiviteter i tillegg til Preikestolen som gjør at folk kommer til området, blir i området
- Markedsføre de omkringliggende områdene
- Stavanger har mye å tjene på Preikestolen
- Differensiert overnattingstilbud
- Overnattingsmuligheter kan gi ringvirkninger/nye produksjoner for landbruket
- «Hodene våre» i Ryfylke er ikke rigget for reiseliv. Vi er ikke klare for å krype og jobbe til 23-24 på natta.
- Naturbasert reiseliv gir noe tilbake til folkehelseperspektivet.
- Utvikle nye konsepter: Workcation; stå på ski på dagen og jobbe på kvelden
- Trenger tilgang til internett
- Satse på mer turisme fremover, mindre business.
- Turistene er med på å opprettholde rutetilbud.
- Få folk til å reise rundt i regionen

- Hva skal til for å realisere planen? Være konkret i planen!!
- Hvordan organisere?
- Kommunene og fylket på samarbeid om å utvikle Preikestolen/Lysefjorden, f.eks felles finansiering til prosjekt.
- Autonome ferjer
- Utvikler man gode overnattingskonsepter kan man få folk til å bli i Lysefjorden i 4 dager med overnatting på Preikestolen, Lysebotn og Flørli->store ringvirkninger for arbeidsplasser i regionen.

Svar fra gruppe 5

- Utvikle Lysefjorden til en attraktiv destinasjon for Sør-Vestlandet. Tilbud i byene vil supplere opplevelsene. Næringslivet kan koble sine arrangementer med opplevelser i området. Viktig turområde for folk som bor i regionen.
- Tilrettelegge og tilgjengeliggjøre verneområder, eks. Hesten (skogsområde)

Svar fra gruppe 6

- Felles markedsføring, har nytte av en felles strategi som vi kan løfte i fellesskap, god logistikk er viktig.
- Finansieringss spørsmålet: Mulig et regionalt felles eierskap for Lysefjorden kan øke viljen til å finansiere tilrettelegging fra hele fylket.
- Pakkeløsninger – Kombinere Haugalandet og Lysefjorden, Stavanger. Samarbeid mellom regioner.
- Inspirasjon for andre for hvordan en kan gjøre det. Balanse mellom turisme og naturvern. Ikke slik som Rjukan, men mer som Lom.
- Turistinformasjon er viktig
Alternative attraksjoner -f.eks frisbeegolfbane. Koble sammen attraksjoner, f.eks oljemuseet (med informasjon om geologi)
- Markedsføre destinasjonene rundt. Folk må kjøre gjennom Gjesdal (Byrkjedalstunet, Månafossen, Kongeparken)
- Framvekst av lokale næringsaktører knyttet til økt turisme, og kanskje det kan gi bosetting i distriktene og slik levende bygder og bedre ivaretagelse av kulturlandskapet.
- Utfordring med å sikre helårsturisme, og få bedriften til å gå rundt (Lysefjordsenteret)
- Fylle opp byhotellene når det ikke er konferansesesong.

- En fin plass å besøke er en fin plass å bo
- Sikre et bedre rutetilbud for fly med etterspørselen
- Jobber å komme tilbake til i næring knyttet til naturen.
- Utvikle helårsturisme og andre destinasjoner, f.eks enn fjellturer. Satse på ski? Kultur og mat? Koblinger mot vitensenter eller andre museer. Hotell, spa, mikrohytter.

6. Sammenstilling av gule lapper fra gruppearbeidene

Det lå kart over Lysefjordområdet på gruppebordene. Mange av deltakerne på workshopen skrev på gule lapper som så ble lagt på kartene. Vi ser her på det som kom fram når det gjelder styrker, svakheter, muligheter og utfordringer. Mye av dette finner vi igjen i kapitlene ovenfor som er notert av gruppevertene.

Styrker	Svakheter
Infrastruktur muligheter båttur Kultur og natur Mye forskjellig i området Stiftelsen Preikestolen Lysefjorden utvikling Etablerte næringsaktører Området er nært og tilgjengelig Spektakulært/unikt Variert Ulike tilbud Godt organisert Naturkvaliteter Satt på kartet Kraftindustri Levende grender SP og LU organisering Beliggenhet Mye natur God plass Tidlig ute Flere adkomster Nær flyplass og «storby» Relativt nært storbyområdet i Europa Ikke så lett tilgjengelig kan også være en styrke – kan styre trafikken Mye turistinfo i området	VA! Det er ikke utbygget vann og avløp Behov for tilrettelegging Sårbarhet For tilgjengelig Slitasje Miljøvennlig transport «mainstream» Få aktører Været Utbygging/ inngrep Logistikk Styringsmuligheter Bevaring setrer «slåssing» om fjorden Fragmentert infrastruktur «utilgjengelig», ikke tilrettelagt for alle (teknisk) infrastruktur Naturfare (skred, flom) Vann og avløp og infrastruktur Få som bor der og kan ta vare på kulturlandskapet Interessekonflikt med lokalbefolkningen Ikke så lett tilgjengelig Lav hotellkapasitet

Muligheter	Utfordringer
<p>Bærekraft</p> <ul style="list-style-type: none"> • Grønn turisme • Folkehelse • Lokal mat • Unikt reisemål som ivaretar FN`s bærekraftsmål <p>Internett, mobil, sosiale medier, informasjonsteknologi</p> <p>Forventninger til HMS og tilrettelegging, større beredskap, smittevernfokus, Norge kan framstå som et trygt reisemål</p> <p>Økt velstand blant folk</p> <p>Endrede reisemønster, og mengde turister har økt,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ta grep, prioritere og utvikle bevisst <p>Demografisk utvikling, flere eldre, mer mobile, mer fritid</p> <p>Nye friluftstrender; ekstremспорт og adrenalin, folk vil ha større diversitet, opplevelsesturisme,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stort potensial for utvikling i områder på flere områder og for flere grupper/interessenter • Eksklusivt tilbud, unike opplevelser • Bygge opp alt. attraksjoner <p>Flere tilgjengelige transportformer</p> <p>Sentralisering</p>	<p>Flere pandemier</p> <p>Masseturisme</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gå i kø • Lokale lei av turister • Økonomi til utbygging • VA • Adkomst <p>Harde værforhold</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ruskevær – skifte, tåke, vind, regn, kulde, snøskred • Fallvind, vind i sjøen <p>Gentrifisering</p> <p>Balanse turisme – friluftsliv, tilgjengelighet, miljø, vern, klima, natur</p> <ul style="list-style-type: none"> • Slitasje • Ikke bygge ned det man vil selge • Skjerme naturen • Lysefjorden kjempepotensial, men hvem betaler? • Få båtplasser, utfordrende for private båter • Tilrettelegging • Beholde opplevelsesverdiene • Balanse tilrettelegging • Skjerme naturen • Felles holdning til området? • Prioritering • Vannskjøtsel • Eierskapsstruktur

Følgende ble også notert ved gruppebordene:

- Mer lokal næring knytt til destinasjonene, mer overnattingsmuligheter.
- Mulighet for mer samarbeid på tvers av destinasjoner for å lage pakkeløsninger.
- Markedsføre destinasjonene rundt. Folk må kjøre gjennom Gjesdal (Byrkjedalstunet, Månafossen, Kongeparken).
- Pakkeløsninger – Kombinere Haugalandet og Lysefjorden, Stavanger. Samarbeid mellom regioner.
- Flere besøkende til området vil kunne gi flere besøkende til andre destinasjoner i regionen. Preikestolen og Lysefjorden er en åpenlys «reason to go». Områdene og destinasjonene rundt må kobles på for å sikre «reason to stay». Slik det er nå, er det samlede tilbudet for fragmentert.
- Utvikle Lysefjorden til en attraktiv destinasjon for Sør-Vestlandet. Tilbud i byene vil supplere opplevelsene. Næringslivet kan koble sine arrangementer med opplevelser i området. Viktig turområde for folk som bor i regionen.

- Begrenset med overnattingsmuligheter i området.
- Hvis bærekraft skal være styrende, må man finne begrensende tiltak. Man skal ikke forby, men man kan legge mer eller mindre til rette for besøk og aktiviteter.
- Hvordan sikre at turiststrømmer ikke ødelegger natur- og kulturmiljøverdier?
- Skal man prioritere noen steder mer enn andre hva angår tilrettelegging? Hvordan skåne de mest sårbare? De sårbare steder blir fort mer eksklusive. Det er forskning på hvordan man kan utnytte slike styringsmekanismer til å styre turiststrømmene.
- Fantastisk natur. Stille natur.
- Kapasitet, store besøkstall kan gå ut over kvalitet og omdømme, sosiale media. Satse på kvalitet heller enn kvantitet.
- Bærekraft – balansere utvikling og vern (ta vare på de verdiene som gjør området attraktivt).
- Ta vare på kulturlandskap og kulturmiljøene.
- Kulturmiljø og kulturlandskap er sårbare for slitasje.
- Opplevelsen reduseres også ved masseturisme.
- For tilgjengelig med tanke på slitasje generelt.
- Unike naturområder store areal, mye natur, god plass, og kjente områder nasjonalt og globalt, satt på kartet.
- Naturen og landskapet er styrken. Svakheten er at naturen og landskapet er sårbart for menneskelig aktivitet og inngrep.
- Balanse mellom turisme, tilgjengelighet, miljø, klima og natur. Beholde opplevelsesverdien midt oppe i det hele.
- Må lage klare prioritering av hvor og hvordan man vil ha turismen.
- Ulike aktører vil ulike ting – ulike kommuner og næringsgrupper vil ulike ting. Man må få en felles retning.
- Generelt rutetilbud er dårlig – ferjer og slikt – få ruter og avganger.
- Infrastruktur båtrute er både styrke og svakhet. Bør utnyttes mer. Spesielt elektrisk drift av hurtigbåter.
- Håndtering av de store mengder besøkende. Man ser for seg opp mot 500.000 besøkende i løpet av en sesong. Det er en ønsket utvikling, men vi må styre den.
- Hva er de riktige grep – skal man spre turiststrømmene eller kanalisere dem inn mot noen sentrale punkt for å skåne resten av området? Vern av kvaliteter og styring av turistmengde og strømmer.
- Hvordan sikre at turiststrømmer ikke ødelegger natur- og kulturmiljøverdier?
- Forringet opplevelse hvis man må gå i kø. Sesongpreg (også stort press tidlig på dagen) ønske om å spre besøk mer utover.
- Kulturminnene forfaller, mangler helhetlig syn på hele området som ett kulturminne.
- Vi må bevare særegenheten til området. Det som skiller oss ut og gjør oss spesielle.
- Noen områder skal ikke utvikles, kun bevares. Områdene må kartlegges for å finne og avgjøre de ulike verdiene.